

LEENA HIRVONEN ✦ KATARIINA LAURILA

HEIMO- PÄÄLLIKÖN MORSIAN

Atena

*Kirja on omistettu kaikille niille rohkeuttaan etsiville ihmisille, jotka eivät vielä uskalla seikkailla tai elää sellaista elämää kuin aidosti haluavat.
Aika elää on nyt.*

Copyright © Leena Hirvonen, Katariina Laurila ja Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava

Kirjaa on tukenut Otavan Kirjasäätiö.

kartta: Ari Suramo

atena.fi

ISBN 978-951-1-48592-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

SISÄLLYS

Esipuhe.....	11
Prologi: Pako	15
Minä ja Musta Saara	17
Karibu Tanzania – tervetuloa Tansaniaan!.....	21
Onnelan porteilla.....	23
Ennustus Enkelten kaupungissa	25
Missä Afrikkani on?	27
Seisahtunut Mtwara.....	29
Hopeahousuinen mies	32
Kylästä kylään.....	36
Kohtalokas puhelu	39
Hymyjä, vain hymyjä.....	42
Jo riittää laiskottelu!.....	46
Kirkasta ja kaksilahkeisia	48
Kananluita rannalla	51
Vierailulla.....	59
Mama Kirahvi tekee teatteria	61
unelias Radio Tanzania	64
Teatterikaravaani kulkee	68

Ensimmäiset oharit	75
Tanssikeikka Arushaan	78
Maasait ja sata lehmää.....	81
Valtaisat aplodit.....	86
Onneton joulu Arushassa.....	88
Jouluaatto yökerhossa	92
Uudenvuodenjuhla.....	94
Ryhmä ei pysähdy.....	98
Välistäveto.....	102
Kehitysyhteistyön salaiset kansiot	106
Julkisuuden uhrina	112
Äiti ja Heimopäällikkö	116
Tansaniais-suomalaiset perhejuhlat	120
Salapoliisina rakkaani luona	123
Ryöstö.....	125
Poliisin puheilla	129
Heimopäällikön äiti.....	134
Piinallista odottelua	137
Heimopäällikön hämärä menneisyys.....	139
Suvun miehet koolla.....	141
Puhelin soi	144
Lentoonlähtöä odotellessa	145
Herra ja rouva Hameedin seikkailu	149
Poppamiehen luona.....	152
Heimopäällikön kohtalo	155

Luukut kiinni Mtwarassa	158
Hyviä uutisia	160
Paratiisi rannalla	163
Mama Kirahvin läksiäiset	165
Taloudenhoitajan luona	170
Tavaroita hakemassa.....	172
mama kirahvi uuden äärellä.....	176
Odottamatonta positiivisuutta	180
Afrikkalaisilla asuntomarkkinoilla.....	184
Aina on toivoa.....	188
Moniavioinen vai mahdollisesti moniavioinen?	191
Esi-isät olohuoneessa	194
Malarian kourissa	197
Tyttö työtä harrastamassa	200
Tansanialaiset häälämmittelyt.....	203
Maasai-heimon kokous.....	205
Apinaemo	209
Juhlat Aurinkotalossa.....	212
Kalat eri lautasilla	214
Vain ikkunan aukaisijan tähden	216
Safarilla on tunnelmaa	219
Tansanialaisia putkihommia	221
Avioero kolkuttelee.....	224
Onnettomuus erämaassa	228
Ei niin reilua kauppaa	232

Holtitonta käytöstä	235
Vauhdilla alamäkeen	238
Esi-isät apuna työnhaussa.....	241
Itä-Afrikan televisiossa	246
Terapiaa vai rukouksia?	251
Ihmeellinen Uganda.....	253
Pako kotoa	257
Maksan poliisien matkat.....	261
Sovinto maalattialla.....	265
Yllätysvieras	269
Julkisuuden hinta	272
Uusi ura.....	276
Rauhanneuvottelu	280
Suruviesti	282
Heimopäällikön lähtö	284
Minun Afrikkani on poissa	290
Epilogi: Aika Afrikan jälkeen.....	293
Kiitos!	299

Syvin pelkomme ei ole, että olemme riittämättömiä.

Syvin pelkomme on, että olemme mittaamattoman voimakkaita.

Meitä pelottaa oma valomme, ei oma pimeytemme.

Kysymme itseltämme, kuka minä olen olemaan loistava, suurenmoinen, lahjakas ja ihmeellinen? Itse asiassa miksi et olisi sitä? Olet Jumalan lapsi.

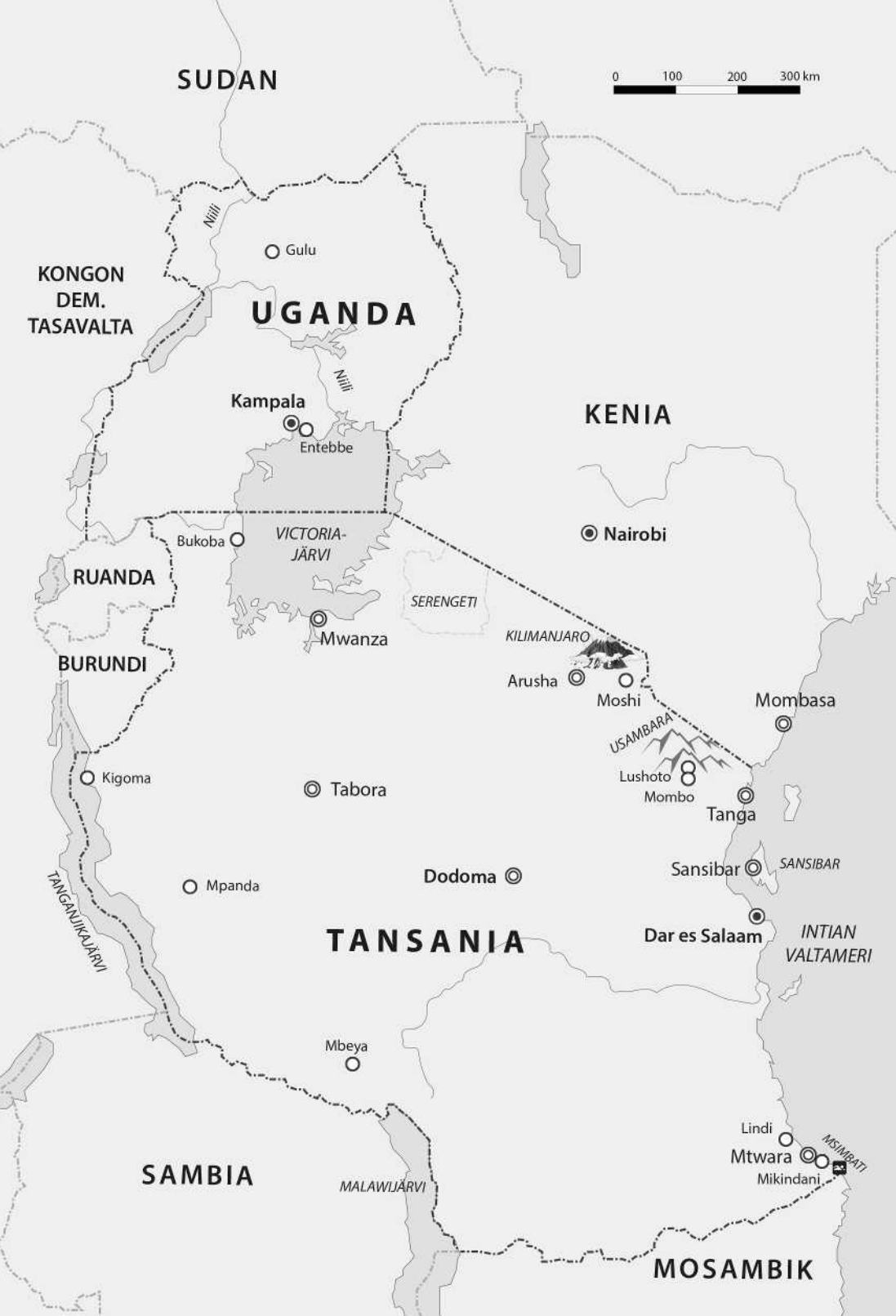
Se, että leikit pientä, ei palvele maailmaa. Ei ole millään tapaa valistunutta kutistua, että muut ihmiset eivät tuntisi oloaan epävarmaksi lähelläsi.

Me synnyimme ilmentämään Jumalan loistoa, joka on sisällämme.

Se ei ole vain joissain meistä. Se on meissä kaikissa. Ja kun annamme valomme loistaa, annamme tiedostamattamme muille ihmisille luvan tehdä samoin.

Kun vapaudumme omasta pelostamme, läsnäolomme automaattisesti vapauttaa muita.

Nelson Mandela, 1994

ESIPUHE

Kun Katariina Laurila muutti Tampereelta Tansaniaan 2000-luvun alussa, hän ajatteli viettävänsä Afrikassa noin vuoden tai niin kauan kuin työ kehitysyhteistyöprojektissa RIPSissä kestäisi.

Vuosi venyi seitsemäksi. Noiden vuosien aikana Katariinasta, suomalaisesta toimittajasta, tuli tansanialaisen *nyamwezi*-heimoon kuuluvan *konongo*-heimon päällikön vaimo ja Tansanian ja Ugandan merkittävien mediayhtiöiden laadusta ja ohjelmista vastaava johtaja.

Syyskuussa 2023 Katariina soitti minulle ja kysyi, ryhtyisinkö tekemään kirjaa hänen elämästään Afrikassa. Mietin viisi minuuttia. Pian istuimme allekirjoittamassa kustannussopimusta.

Katariinan tarina ei ole mikä tahansa tarina. Arki Itä-Afrikassa ja suomalais-afrikkalaisessa avioliitossa esi-isien, poppamiesten ja viranomaisten katseen alla sekä sukupuoliroolien ja omien periaatteiden paineessa tarjoaa kehukset tarinalle, joka kasvaa ulos raameistaan ja pakottaa katsomaan maailmaa, Afrikkaa, miehiä ja naisia, itseämme uusin silmin.

Heimopäällikön morsian ei ole vain rakkaustarina. Eikä tämä ole vain kertomus poikkeuksellisesta urasta. Tämä on tarina ainutlaatuisen naisen unelmista ja elämästä olosuhteissa, joista vain harvalla on sellaista kokemusta kuin Katariina Laurilalla. Arki Afrikassa oli lapsesta saakka Katariinan unelma, jonka hän päätti myös toteuttaa. Toteutumisesta Katariina maksoi tosin kovan hinnan. Intohimoinen rakkaus ja arki Heimopäällikön vaimona veivät hänet poliisikuulusteluihin, taloudelliseen ahdinkoon, väkivallan uhriksi ja pakomatikalle.

Rakkaus vei Katariinan myös keskelle itäafrikkalaista elämänmenoa ja tilanteita, joista hän raportoi työssään toimittajana: *maasai*-heimon päälliköiden hiv-kokoontumiseen, kehitysyhteistyön kääntöpuolelle keskeneräisten koulujen työmaille, Reilun kaupan kahviplantaasien todellisuuteen ja sykkivien musiikkiseurapiirien keskelle.

Vuodet Heimopäällikön vaimona kuljettivat Katariinan matkalle, jolta ei ole ollut tarkoitus palata: matkalle rohkeaksi, itsenäiseksi ja arvonsa tuntevaksi naiseksi, jolle avautuu elämässä aina uusi ovi.

Afrikan-vuosiensa aikana Katariina työskenteli kehitysyhteistyöprojekti RIPSissä ja lisäksi muun muassa Ylen avustajana, *Kodin Kuvalehden* ja muiden kotimaisten medioiden kolumnistina sekä tansanialaisen East African Televisionin ja ugandalaisen WBS Televisionin johdossa ja kehitystehtävissä. Itäafrikkalaisissa media-yhtiöissä hän muun muassa uudisti kymmenien miljoonien katsojien televisio-ohjelmia ja toimitusten työtapoja, kohotti julkisuuteen lukuisia nyt tunnettuja tähtiä, kuten vapaustaistelija Bobi Winen. Vapaana toimittajana tekemissään dokumenteissa ja tv-ohjelmissa Katariina käsitteli rohkeasti Itä-Afrikan vaiettuja ongelmia, kuten naisten asemaa ja hivin leviämistä ja vähemmän kerrottuja tarinoita, kuten afrikkalaista huippumuotia. Vaativan työnsä keskellä hän kamppaili parisuhteensa myrskyisässä aallokossa vieraassa maassa, vieraassa kulttuurissa.

Heimopäällikön morsian on sukellus suomalais-afrikkalaiseen arkeen yksityiskohtia ja käänteitä väistämättä. Vauhtia ja vaarallisia tilanteita takaavat Katariinan vahva oikeudenmukaisuuden taju sekä vilpittömän halu auttaa, uskoa, toivoa ja rakastaa. Pettymyksistä huolimatta Katariina katsoo Afrikkaa yhä rakkaudella ja pilke silmäkulmassa.

Kirja perustuu toimittaja, psykologi ja teatterintekijä Katariina Laurilan vuosistaan Afrikassa kirjoittamiin muistiinpanoihin, muun muassa *Kodin Kuvalehdessä* 2000-luvun alussa julkaistuihin kolumneihin sekä Katariinan kanssa käytyihin keskusteluihin. Kirja on kirjoitettu yhdessä Katariinan kanssa, ja tapahtumat on kuvattu siten kuin Katariina on ne kohdannut, kokenut ja muistaa.

Heimopäällikön morsian on värikkydessään kunnianosoitus rohkeudelle ja unelmille ja muistutus siitä, että haaveet voivat toteutua myös silloin, kun elämä asettelee eteen esteitä.

Osa kirjassa esiintyvien henkilöiden nimistä on muutettu heidän yksityisyytensä suojaamiseksi.

Oulussa kesällä 2024

Leena Hirvonen

PROLOGI

PAKO

Painaudun kyljelleni taksin takapenkille niin pieneksi ja niin alas kuin mahdollista. ”Enhän näy, eihän mitään minusta näy?” varmistan vielä kuljettajalta swahiliksi, ja hän vakuuttaa minun olevan hyvin piilossa. ”*Nenda*, mennään”, hoputan kuljettajaa. Kuljettaja, vanha uurteinen mies värikkäässä paidassaan, painaa kaasua kuoppaisella ja kapealla tiellä. Ohimoni hakkaa kipeästi ovenkahvaan. Pyydän kuljettajaa ajamaan vieläkin nopeampaa, mutta silti varovasti ja huomiota herättämättä.

Olen kirjoittanut käteeni mustalla tussilla Matiaksen, Pikku Prinsini, numeron. Tuo numero on juuri nyt ainoa turvani. Mitään muuta minulla ei ole, ei käsilaukkua, lompakkoa eikä passia, kännykästä puhumattakaan. Ainoa omaisuuteni on päälläni oleva kevyt punainen kesämekko, suosikkimekkoni. Sen ohuet olkaimet ovat repeytyneet.

Pyydän kuljettajaa lainaamaan minulle matkapuhelintaan. Hän on avulias, onneksi, tai välinpitämätön, se ja sama, mutta hän lainaa minulle puhelintaan. Tällainen avuliaisuus ei ole itsestään selvää. Ei hänen tarvitsisi auttaa. Puhelut ovat kalliita, ja miksi hän lainaisi puhelintaan hätäantyneelle rääsyläiselle, vieraille, valkoiselle, naiselle.

Näppäilen tärkein käsin ystäväni Matiaksen numeron. Hälyttää. Odotan. Auto heittelehtii. Odotan. Aika tuntuu loputtoman pitkältä. Lopulta pikku prinssini vastaa.

Yhteys on huono ja pätkii. Taustalta kuuluu musiikkia ja puheensoriinaa, meteli on melkoinen. En ole varma, kuuleeko Matias minua, mutta

huudan puhelimeen: ”Kuuletko Matias, kuuletko sinä minua?” Soperan itkunsekaisen tarinan päivän tapahtumista. Pikku Prinssini vastaa lyhyesti: ”Lähde maasta mahdollisimman pian, minä odotan sinua.”

Taksi kiittää kohti Dar Es Salaamin keskustaa. Pyydän kuljettajaa ajamaan suoraan Suomen suurlähetystöön.

Kotoamme keskustaan johtavalle pääväylälle kulkee vain tämä yksi pieni tie. Tämä tie voi koitua kohtalokseni. Heimopäällikkö voi milloin tahansa ajaa minua vastaan ja huomata minut. Hänellä on valtaa ja mahdollisuus pysäyttää auto. Hänellä on valtaa ja mahdollisuus tehdä, mitä hän haluaa.

Käyn läpi nopean ajatusketjun siitä, mitä voisi tapahtua, jos hän nyt huomaisi minut. Hänellä olisi mukanaan poliisi, varmasti olisi, miksei olisi. Tansaniassa poliisi on näissä asioissa todennäköisesti miehen puolella. Ei minulla olisi mitään sananvaltaa, olisin syyllinen, oli todisteita tai ei. Olisin syyllinen, kunnes toisin todistettaisiin, ja tuskin kukaan tulisi puolestani toisin todistamaan. Joutuisin joka tapauksessa virumaan tansanialaisessa vankilassa ties kuinka kauan. Oikeusturvani on olematon. Ja miksi? Koska olen nainen. Olen ulkomaalainen. Olen valkoinen.

Olen vaimo.

En tiedä, mitä minulle seuraavaksi tapahtuu, mutta sen tiedän, että tämän päivän jälkeen mikään ei ole kuin ennen. Juoksen taksista suoraan lähetystön portille ja huudan apua.

MINÄ JA MUSTA SAARA

Kirjan kuvassa kirahvit juoksevat aukealla hiekkakentällä. Ne ovat matkalla juomaan Serengetin luonnonpuiston keskellä sijaitsevalle kraatterista muodostuneelle järvelle. Kirahvien pitkät kaulat taipuvat uljaalle kaarelle, kun ne vihdoin pääsevät virvoittavan veden äärelle. Nauraa kikatan. Miten jollakin eläimellä voi olla tuollainen kaula, noin kauhean pitkä? Ja tuollainen ruumiinrakenne? Aivan omituinen.

Kirahveilla on suuret ja tummat silmät. Sellaiset lempeät, joita ei pelkäisi, jos niitä kohti katsoisi viidakossa. Katson kuvaa pitkään. Uppoudun tummien silmien lämpöön.

Toisessa kuvassa leijonaäiti vaanii pusikon piilossa antilooppia. Leijona etsii ruokaa pienille pennuilleen, jotka kuvassa söpösti istuessaan muistuttavat Laura-mummun kissanpentuja, ainakin minun viisivuotiaan ajatusmaailmassani. Jos vain voisin, toisin tällaisia pentuja kotiin, ehdotan niin äidille, mutta äiti sanoo, etteivät eläimet kuulu kerrostaloon.

Villin eläimen ei ole hyvä olla suljetussa, liian ahtaassa tilassa.

Rakastan näitä kuvia. Kotonani Kangasalla tämän lähemmäs Afrikkaa ei pääse, paitsi paikallisella seurakuntatalolla. Käymme äidin kanssa siellä silloin tällöin katsomassa, kun seurakunnan nimikkolähetit näyttävät diakuvia elämästään Afrikassa. Toisinaan menen katselemaan diaseityksiä yksin, jos äiti ei jaksakaan tai ehdi. Äiti on kiireinen yrityksessään, kampaajana, hän lohtii upeita kampauksia, kiharaisia ja värikkäitä. Mutta minä en halua hukata yhtäkään tilaisuutta nähdä, miltä elämä Afrikassa näyttää seurakuntasalin diaprojektorin läpi.

Näen jotakin sellaista, mitä muualla en näe: mystistä ja innostavaa elämän sykettä, tunnelmaa jostakin hyvin kaukaa. Välillä diakonia-työntekijät näyttävät kuvia nälkää näkevästä etiopialaislapsista. Vaikutun niistäkin. Lennän mielessäni tuhansia kilometrejä tuohon kaukaiseen ja kiehtovaan maailmaan ja kuvittelen itseni kuvissa olevien ihmisten ja eläinten keskelle. Päätän, että sitten kun olen kasvanut isoksi, neuvolan tädin laskujen mukaan 180-senttiseksi, lähdän tuohon kaukaiseen maahan. Ja mennessäni vien ruokaa kaikille noille itkeville, nälkäisille lapsille, ja kun he näkevät minut, he tulevat iloisiksi eikä heillä ole enää nälkä. Minusta tulee lähetyssaarnaaja. Tai pappi. Tai diakoniatyöntekijä, sellainen kuin nämä ihmiset seurakuntatalolla kuviensa äärellä.

Kun sairastun, Afrikka kutsuu minua. Vesirokossa, tuhkarokossa tai sikotaudissa pyydän äitiä laulamaan minulle ikivanhaa laulua kuolevasta Mustasta Saarasta. Äiti kaivaa esille ruskeakantisen hengellisten laulujen veisukirjansa ja laulaa yhä uudestaan ja uudestaan. Laulu helpottaa oloani. Se vie pois kuolemanpelon, joka minuun iskee maatessani ruskealla kotisohvalla kuumeessa tai kutinassa. Äidin hento ääni laulaa pienestä afrikkalaisesta ystävästäni

”Ei taivahassa kuolon vaaraa, Ei kyyneleitä, yötäkään” Näin lauloi kerran musta Saara, Pien’ neekerlapsi hyvillään.

*Taivaassa Herra tuskat poistaa, ja huokaukset kokonaan,
Siell’ Herran kasvot mulle loistaa, siell’ luonaan aina olla saan.*

*Hän kertovan on kuullut kerran näin opettajan valkoisen.
Hän armosta sai kuulla Herran ja ystävästä lapsien.*

(Lina Sandell-Berg)

Laulun lopussa kyynelehdin, sillä Musta Saara kuolee. Kyynelehdin Mustan Saaran menetystä ja omaa sairauttani, omaa surkeuttani. Itkun jälkeen onni kohenee huomattavasti. Ajatus siitä, että jollakulla muulla tuolla kaukana ovat asiat vielä huonommin kuin minulla, saa

minut tuntemaan itseni erittäin terveeksi ja onnekkaaksi. Olen kaik-kivoipa Katariina Kangasalta. Enkä minä ole edes yksin. Minulla on äiti. Saaralla ei ole ketään.

Silläkään ei ole enää väliä, jos vaikka kuolenkin. Silloin ainakin pääsen Mustan Saaran kanssa taivaaseen.

Kun kasvan, minua alkavat kiinnostaa teatteri ja taiteet. Pukeudun äidin vanhoihin alushameisiin ja Laura-mummulta saamiini rooli-vaatteisiin ja esiinnyn äidille ja ystäville kotona olohuoneessa.

Vuodet vierivät. Permanentista tulee muodikas. Haluan kiharapilven, oikean afron, ja sellaisen äiti minulle kähertää. Venyn neuvolatädin ennustamaan mittaani, ehkä jopa yli, mutta minusta ei tule lähetysaar-naajaa. Avustustyöntekijät näyttävät minusta nyt kalvakkailta ja kär-siviltä. Vakavilta. En halua tulla sellaiseksi. Enkä ole kalvakka. Olen elämännälkäinen, riemukas ja värikäs.

Haluan näyttelijäksi, ohjaajaksi tai käsikirjoittajaksi. Onnekseni pääsen opiskelemaan Tampereen yliopistoon draamaa ja tiedotus-oppia. Tunnen olevani oikealla alalla, mutta pieni ongelma minulla on: Afrikka ei jätä minua rauhaan. Haluan sinne yhä. En vain näe enää mahdollisuuksia työskennellä siellä. Mitä tekisin Afrikassa? Tällä alalla, näissä tehtävissä, urahaaveeni näyttämöllä tuntuvat olevan miljoonan valovuoden päässä, saavuttamattomissa. Mikä olisi valkoisen naisen mahdollisuus työskennellä mustan Afrikan filmi-teollisuudessa? Voisin näytellä vain korkeintaan kirkuvaa Janea *Tarzan*-elokuvissa. Vaikka kuinka yritän keksiä itselleni jotakin teke-mistä Afrikassa näyttelijättärenä, päädyn aina samaan ajatukseen: minulle ei ole sijaa. Tuskinpa suurella intohimollani teatteria kohtaan tekee yhtään mitään savannilla tai keskellä viidakkoa. Ei Afrikassa kukaan ole kuitenkaan edes nähnyt *Sound of Music* -elokuvaa ja Trappin perhettä, niin kuin minä olen. Sata kertaa. Uskon myös, että afrikkalaisilla riittää draama omilla erämaanäyttämöillään. Milloin tahansa pusikosta voi hiipiä leijona ja niellä näyttelijät kitaansa kes-ken loppukohtauksen.

Surumielisyyys saa minusta otteen, kun ajattelen asiaa tarkemmin. En siis pääse Afrikkaan, en tällä alalla. Minun pitäisi ehkä sittenkin opiskella lääkäriksi, mutta en halua luopua roolivaatteistani, tästä ihanaista aikuisten mielikuvitusleikistä, ajatuksesta kivuta teatterin lavalle ja kuulla, nähdä, kokea, kuinka kaikki ihmiset taputtavat minulle. Päätän yrittää sopeutua ajatukseen: Haaveeni arjesta Afrikassa ei toteudu – koskaan.

KARIBU TANZANIA – TERVETULOA TANZANIAAN!

Kosteankuuma ilma kietoutuu kasvoilleni kuin lämmin silkki, kun astun lentokoneesta Tansanian entisen pääkaupungin, nykyisen talouselämän keskuksen ja suurkaupungin Dar es Salaamin lentokentälle. On vuosi 2001, kesäkuu. On niin kuuma, että ilman voi nähdä. Se väreilee ja muuttaa maiseman lähes akvarelliksi, epätodelliseksi kuin uni. Yritän tarttua ilmaan kädellä. Voiko siihen koskea? Ehkä voi, kokeilen. Uskomatonta!

Tältäkö tuntuu Afrikan ensikosketus ihollani? En tunne mitään ja sittenkin aivan kaiken. Suomessa ilma ei ole koskaan ollut tällaista. Ei missään ole tällaista. Kiljahtelen innosta, nostan käteni ylös ja heilutan niitä kuin tervehtiäkseni koko Afrikkaa. Täällä minä nyt olen! Astun koneesta varmoin askelin suoraan unelmaani, tähän maisemaan, tähän uneen, joka on sittenkin täyttä totta.

Kentällä minua odottaa tansanialainen ystäväni, Suomessakin tunnettu tanssinopettaja Menard, johon olen tutustunut aiemmin Tampereella. Menard on tullut vain muutama päivä aiemmin lomailemaan kotikonnuilleen, samaan aikaan kanssani. Hän lupasi minulle jo kuu-kausi sitten Tampereen Hämeensillalla tulewansa vastaan, kun kerroin hänelle saaneeni työpaikan Tansaniasta ja matkan olevan pian edessä. Tuntuu hienolta, vähän oudoltakin. Kuin tulisin kotiin vaikkakin vieralle maaperälle.

Tunkeudun matkalaukkuineni Menardin veljeltään lainaamaan kolmiovisen pikku-Toyotaan, niin pieneen, että sen takapenkille täytyy

sukeltaa kyykistellen etupenkin takaa. Mahdun tähän tansaniaalaisten rakastamaan automalliin juuri ja juuri, ja pitkine säärineni saan tehdä melkoisesti töitä taitellakseni itseni edes jollakin tavalla siedettävään ja siitäkin huolimatta enemmän kyykkyä kuin istumista muistuttavaan asentoon. Auton tuulilasi on rikki. Kohta tästä paineesta rikkoutuu varmaan myös takalasi.

Tunnen todella olevani Afrikassa. Hiki virtaa otsaltani kohti leukaa ja tipahtelee pisaroina pitkähihaisen puuvillapaitani rinnoille ja vaaleille caprihousuilleni. Ja minä kun kuvittelin pukeutuneeni kevyesti.

Emme pääse paria metriä pidemmälle, kun rähjäinen pikkuauto sammuu ruuhkaisen lentoaseman eteen – ensimmäisen kerran – ja Menardin on – ensimmäisen kerran – noustava kurkkimaan konepellin alle. Pari tuntia ja pari pysähdystä myöhemmin saamme tönittyä koslan kestävästi tien päälle.

Matkan alun vastoinkäymiset eivät lannista minua, sillä elän unelmaani, josta haaveilin lapsena ja josta olen viime vuodet puhunut ääneen töissä, ystävilleni ja lähes kaikille. Minä haluan Afrikkaan. Ja nyt, nyt minä olen täällä.

Auto kiittää kohti Onnelaa, suomalaisten rakentamaa asuinalueetta Dar es Salaamissa. Siellä minun on tarkoitus viettää ensimmäiset päiväni tässä maassa.

Olen päässyt mukaan Suomen suurimpaan kehitysyhteistyöprojektiin, Rural Intergrated Project Supportiin, RIPSiin, media-alan kehitysyöntekijäksi, ja tarkoitukseni on viettää tässä maassa kokonainen vuosi. Onnela ei ole lopullinen määränpäni. Majailen matkustajakodissa, koska jatkolentoja viralliseen määränpäähani, eteläisessä Tansaniassa sijaitsevaan Mtwaraan on vain muutamia viikossa.

Tiedän, että paikkani on täällä. Tunnen sen luissani ja ytimissäni. Katselen avoimesta autonikkunasta kirkkaanvihreää, auringossa kimaltelevaa Intian valtamerta ja rannalla huojuvia palmupuita ja tunnen täydellistä, sanoinkuvaamatonta onnea.

ONNELAN PORTEILLA

Menard pysäköi Toyotansa Onnelan uljaiden rautaporttien eteen. Astun autosta ja katselen ympärilläni. Tämä suomalaisten asuttama rivitaloalue sijaitsee Msasani Peninsulan vauraalla asuinalueella, sivussa siitä köyhyydestä ja kurjuudesta, Afrikan toisesta puolesta, johon haluan kipeästi tutustua. Vauraudesta Onnelan ympäristössä kielivät jylhien porttien lisäksi vartijat, jotka toivottavat meidät ystävällisesti tervetulleiksi. Onnela sijaitsee selvästi erillään muusta naapurustosta.

Ennen kuin astelemme sisään, haluan viipyä ulkona vielä hetken ja kuunnella Afrikkaa. Kaskaat säksättävät loputonta säveltään pensaiden ja puiden piilossa, ja linnut visertävät monenkirjavaa ilovesitiään jossakin lehtien suojassa. Ilma on kuuma ja kostea, vaikka päivä on valunut jo iltapäivän puolelle.

Huoneeni Onnelassa on vaatimaton ja muistuttaa sisustukseltaan lähinnä 80-luvun suomalaisia makuuhuoneita. Huoneessa on valkoiseksi maalatut seinät ja mäntypuisia kerrossänkyjä, jotka on peitelty paikallisten tekemillä batiikkikuosisilla päiväpeitoilla. Erona Suomeen ovat lähinnä sänkyjen ympärille kietaitut moskiittoverkot. Minulla on mukani yksi iso matkalaukku, johon olen pakannut hajuvesiä, erilaisia voiteita ja kynsilakkoja Chanelista Dioriin, sillä ajattelin, ettei mitään tällaista ole Afrikassa saatavilla. Kaikkea on, ja muutenkin kosteusvoiteet ovat täällä silkkaa haaskausta. Tansanian sataprosenttinen ilmankosteus takaa, ettei iholta ilmaan hikoilevilla hajuvesillä tai kasvoista virtana pois valuvilla meikeillä tee yhtään mitään.

Tärkein maallinen omaisuuteni odottaa vielä Suomessa, pakattuna siististi 50 kilon laatikoihin, mutta pian nekin saapuvat perässäni maagiseen Afrikkaan.

Mahdollisuus lähteä Afrikkaan tuli eteeni yllättäen. Kuulin siitä työpaikkani A4-Median tuottajalta, joka oli seurannut Afrikka-villitystäni läheltä lyhyen mutta intensiivisen ajan ja ilmeisesti kokenut, että työmahdollisuuksista Afrikassa on syytä kertoa minulle. Olin pitänyt töissä kovaa ääntä rakkaudestani senegalilaiseen musiikkiin, tanssahdellut afrikkalaisin rytmein tuon tuosta työpäivien keskelläkin ja ylistänyt laukussani päivittäin kulkevaa Youssou N'Dourin cd-levyä. Vain päivä sen jälkeen, kun kuulin mahdollisuudesta lähteä Afrikkaan, istuin työpaikkahaastattelussa, ja jo sitä seuraavana päivänä sain paikan.

Vaikka olenkin alun perin haaveillut toisenlaisesta matkasta, musiikin ja tanssin täytteisestä reissusta läntiseen Afrikkaan, olen onnellinen tästäkin mahdollisuudesta. Jotenkin minusta tuntuu, että minulla on tässä maassa tarkoitus, jokin itseäni isompi.

Onnela on varmasti mitä parhain paikka aloittaa tutustuminen tähän maahan, sellainen pehmeä lasku, vakuuttelen itselleni. Saan olla turvassa kaikelta muurien ulkopuolella odottavalta vieraalta ja askeltaa unelmaani suojatusti. Orientoitua, niin kai voisi sanoa. Naurahdan ajatukselle itsekin. En ole orientoituja. Olen jumalatar.

ENNUSTUS ENKELTEN KAUPUNGISSA

Valmistuttuani Tampereen yliopiston draamalinjalta olin muuttanut Lontoon kautta Los Angelesiin etsimään näyttelijäntyötä, ja rivi-ilmoituksen perusteella päädyin johtamaan meditaatioharjoituksia jumalattaren roolissa.

Los Angelesissa pistäydyin ennustajan silkein ja samettiverhoin koristellussa työhuoneessa Venice Beachillä, tarkemmin sanottuna kirjakaupan takahuoneessa, pikkuruisessa kopissa. Halusin tietää, voisiko yhä polttelava unelmani elämästä Afrikassa toteutua.

Ennustaja oli minua selvästi vanhempi homssuinen nainen. Naisen pitkät hiukset roikkuivat hänen silmiensä edessä, ja hän tirkisteli minua hiustensa lomitse kuin kauhuelokuvassa. Ennustaja kertoi minun olleen edellisessä elämässäni afrikkalainen jumalatar, suorastaan nuubialainen kuningatar, ja eelleen läpi monia historiallisia vaihteita. Kun kerroin hänelle, että haluan muuttaa Afrikkaan, eukko järkyttyi. Hän kurottautui kuin noita pöytänsä yli ja sähisi hiustensa lomasta: ”Ei! Ei! Ei! Ei missään tapauksessa!” Hänen mukaansa olin kokenut entisessä elämässäni kaiken, minkä Afrikassa voisin kokea, ja minun olisi syytä luopua unelmastani. Ennen kuin poistuin takahuoneesta, eukko tarttui minua vielä kädestä ja pyysi, että unohtaisin Afrikan.

En unohtanut.

Sisäinen jumalattareni oli kuplinut minussa jo ennen Los Angelesin aikoja, televisiourani alkuvaiheissa Tampereella.

Aloitin televisiotoimittajana 24-vuotiaana TV-Tampereessa omalla ohjelmasarjallani. Sarja, *Nimeni on*, käsitteli toiseutta. Kutsuin vieraak-

seni maahanmuuttajia, sillä halusin antaa heille mahdollisuuden puhua vapaasti uskonnostaan, kulttuuristaan ja elämänsä arvoista. Sarja aloitti toimittajan urani.

Ohjelman tavoite oli lisätä ymmärrystä. Olin kyllästynyt siihen, että toimittajat puhuivat julkisuudessa kaikkietävinä eri kulttuureista ja uskonnoista, esimerkiksi islamista ja kehitysyhteistyön merkityksestä, maahanmuuttajien arjesta ja haaveista ilman, että maahanmuuttajat itse pääsivät riittävästi ääneen. Halusin ohjelmalla murtaa ennakkoluuloja, ja tein sen omana itsenäni, mikä sekin selvästi tuntui ärsyttävän osaa katsojista. Ensimmäisessä jaksossa marokkolainen ystäväni lauloi ja soitti rumpua, ja minä jammailin mukana kodinonnekseksi kutsutussa, nauhalla pääläelle vedetyssä kiharakampauksessani. Välillä vakavoiduimme keskustelemaan islamista 90-luvun Suomessa, jossa sana ”islam” oli saatu merkitsemään lähinnä uhkaa ja pelkoa.

Ohjelma, suora lähetys, sai sekä kiitosta että kritiikkiä. Kun takana oli pari ensimmäistä lähetystä, sain kotiini nimettömän kirjeen, jonka mukana oli kuva gorillasta ja kuvan päällä lause: ”Katariina, apinoiden ystävä.” Kadulla perääni huudeltiin sanoilla: ”Neekerien nuoleskelija!” En antanut kritiikin häiritä, vaan jatkoin työtäni uskoen sen tarkoitukseen.

Tampereen maahanmuuttajien keskuudessa ohjelma oli suosittu, ja he kokivat sen tärkeäksi. Kaduilla maahanmuuttajat tervehtivät minua kuin yhtä heistä, ja minua kutsuttiin jumalattareksi. Kun kysyin keran Tampereen afrikkalaisilta ystäviltäni, mistä jumalatar-arvonimeni kumpuaa ja liittyykö se ehkä muhkeaan, afrotyyppiseen kiharapilveeni, he kertoivat, että kyse on hiuksia suuremmasta asiasta: sielusta. Heidän mielestään olin musta nainen valkoisessa ihossa, ja haikara oli pudottanut minut väärään maailmankolkkaan. Sieluni lisäksi minussa oli kuulemma muutakin mustaa, nimittäin kävelytyyliäni. Ystäväni mielestä se muistutti afrikkalaista keinunutta, vaikka omasta mielestäni se oli kaukana letkeästä lanteiden heilauttelusta. Pikemminkin se oli, on yhä, pinokkiomaista.

MISSÄ AFRIKKANI ON?

Onnelassa Afrikka ei näy. Ei sillä tavalla kuin olin kuvitellut: poikkeuksellisen, ainutlaatuisena, erilaisena. Täällä tuntuu melkein kuin olisi Suomessa.

Suurin osa majoittujista on suomalaisia, aamupalalla syödään ruisleipää, luettavissa on suomalaisia lehtiä ja kirjoja, pihalla on sauna ja uima-allas. On baari, kokoontumispaikka suomalaisille ja kielenä tuttu ja yhteinen suomi. Afrikasta muistuttaa lähinnä majatalon tansanialainen henkilökunta.

Onnela rakennettiin alun perin 1980-luvulla suomalaisille kehitysyhteistyöntekijöille, ja alueella asui pitkään vain suomalaisia perheitä. Nyt taloja vuokraavat muutkin kuin suomalaiset, ja matkustajakodin puolella yöpyy ihmisiä eri puolilta maailmaa.

En ajatellut Afrikan olevan tällainen lintukoto.

Ajattelin, että saavun keskelle puutetta ja kurjuutta. Kuvittelin pyöreitä olkikattoisia savimajoja ja niissä asuvia riutuneita suurperheitä kärsimyksineen. Ajattelin köyhyyttä, pulleavatsaisia ja nälkiintyneitä lapsia, karpäsiä heidän silmiensä ympärillä ja puhtaan veden puutetta.

Ajattelin, että Afrikka on apua vailla ja että minä voisin omalla osaamisellani parantaa afrikkalaisten elämää ja auttaa heitä kohti hyvää oloa ja hyvää elämää. Näin itseni kirkaskuosisessa kietaisuhameessa kaivoja kaivamassa ja vettä pumppaamassa, maissipuuroa keittelemässä ja orpolapsia opettamassa.

Onnelassa, Dar es Salaamin Msasanin alueella asuvat ihmiset eivät kuitenkaan näytä olevan avun tarpeessa.